

5. Dobrovolska V. V., & Cherednyk L. A. (2023). Innovatsiina diialnist bibliotek v umovakh tsyfrovoho suspilstva. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, pp. 5—11. Available at: <https://tinyurl.com/3xdvbr32>.
6. Hryhorevska O. V., Matviichuk O. Ye., Varaksina N. V., Kropocheva N. M., & Boiko S. T. (2022). *Informatsiini resursy bibliotek zakladiv osvity: formuvannia ta vykorystannia* (Serii "Na dopomohu profesiinii samoosviti pratsivnykiv osvitiivskykh bibliotek", vyp. 28). Vinnytsia: Nilan-LTD.
7. Nazarovets S., & Kulyk Ye. (2017). Biblioteka 4.0: tekhnolohii ta servisy maibutnoho. *Bibliotechnyi visnyk*, 5, pp. 3—14. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2017_5_3.
8. Kropocheva N. M. (2021). Informatsiino-bibliotechni resursy z pytan pedahohiky ta osvity (za materialamy saitiv bibliotek universytetiv Nimechchyny). *Open educational e-environment of Modern University*, 10, pp. 89—102. Available at: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/341>.
9. Kuzminska O. H. (2020). *Teoretyko-metodychni zasady proiektuvannia i zastosuvannia tsyfrovoho osvitnoho seredovyshcha naukovoї komunikatsii mahistriv-doslidnykiv*. Ph.D. Thesis. Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Available at: <https://tinyurl.com/56ks7hdm>.
10. O'Reili T. (2005.). *Web 2.0*. Available at: <https://www.slideshare.net/slideshow/web-20-9908168/9908168#2>.
11. Konings K., & Dekker R. (2005). Strategy and change management in Delft University of Technology Library. *New Review of Information Networking*, 11(1), pp. 109—121.
12. Godin S. (2002). *The Big Red Fez: How to Make Any Web Site Better*. Fireside.
13. Walsh B., & Rana H. (2020). Continuity of academic library services during the pandemic: The University of Toronto libraries' response. *Journal of Scholarly Publishing*, 51 (4), pp. 237—245.

Надійшла до редакції 19 листопада 2024 року

РЕЦЕНЗІЇ

Що може бібліографія

Гордєєв Сергій Іванович : (до 75-річчя від дня народж., 55-річчя творчої та 45-річчя пед. діяльності) : біо-бібліогр. покажч. / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Бібліотека ; [уклад.: С. В. Євсєнко, О. М. Левченко, О. С. Хижна ;

наук. ред. Т. О. Кирпа]. Харків : Константа, 2024. 191 с., [50] : фото. (Видатні педагоги Харківської державної академії культури).

Від 2002 р. бібліотека Харківської державної академії культури (ХДАК) проводить систематичну роботу зі складання біобібліографічних покажчиків, присвячених видатним діячам цього славетного навчального закладу. Фахівці поставили за мету створити своєрідну бібліотеку науково-довідкової літератури представників наукової школи ХДАК у серії "Видатні педагоги Харківської державної академії культури", що дає змогу не лише досягти смислової єдності в експозиції матеріалу, а й забезпечити спадкоємність біобібліографічних покажчиків. Підготовка до друку персональних біобібліографічних покажчиків потребує копійки бібліографічної роботи, здійснення персоналізованих розвідок, опрацювання значної джерелознавчої бази, ви-

вчення не лише професійного, а й життєвого шляху ювіляра. У покажчиках серії обґрунтовано актуальність тем, сформульовано суспільне, цільове та читацьке призначення видань; визначено структуру посібників із переліком розділів та їхнього змісту, склад довідково-пошукового апарату й додатків; репрезентовано об'єкти та методи бібліографування, окреслено структури бібліографічних записів тощо. Наразі побачили світ майже два десятки біобібліографічних видань, які спираються на гуманістичні принципи, повертаючи історії педагогіки "людське обличчя".

У рецензованому покажчику "Гордєєв Сергій Іванович" висвітлено 75-річний життєвий шлях, 45-річну наукову та науково-педагогічну, 55-річну творчу діяльність С. Гордєєва — режисера, відомого в Україні постановника масових свят, театралізованих програм, організатора й учасника мистецьких акцій і фестивалів, авторитетного педагога, театрознавця, дослідника історії українського театру, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата міжнародних театральних фестивалів і творчих премій, кандидата мистецтвознавства, професора.

Колектив ХДАК пишається, що С. Гордєєв майже пів століття викладає в Академії, зокрема 30 років очолює кафедру режисури. Насичено й плідно працюючи, Сергій Іванович постійно націлений на вдосконалення навчального процесу, педагогічної майстерності, театрального мистецтва.

Основна мета видання — якнайповніше розкрити внесок С. Гордєєва в розбудову українського мистецтвознавства й театру наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст. і його збереження для наступних поколінь театральних дослідників і краєзнавців.

Мета, що її поставили укладачі покажчика, зумовлює його структуру, розроблену з урахуванням потреб практики й досягнень ювіляра. Видання містить чотири розділи: передмова; частина перша (біографічні матеріали); частина друга (бібліографічні матеріали); довідково-пошуковий апарат; додатки. Структура побудови покажчика дає змогу оптимально знаходити потрібні джерела інформації для подальшого використання.

Безумовний інтерес становить конкретний інформаційний масив, що віддзеркалює життя й діяльність С. Гордєєва: біографічний нарис, публікації, спогади, вітання з ювілеєм; перелік режисерських робіт на професійній сцені; перелік записів театральних вистав у постановці ювіляра, зроблених Харківською обласною державною телерадіокомпанією; записів передач за його участі на каналі Харківської обласної державної телерадіокомпанії й телеканалі ІНТБ (м. Тернопіль); відомості про участь Сергія Івановича в роботі журі конкурсів і фестивалів.

Біографічну частину відкриває стаття "Сергій Гордєєв — видатний педагог та театральний діяч сучасності" В. Хім'яка — професора Тернопільського педагогічного університету, народного артиста України. Це стаття не лише колеги, який шанує та об'єктивно оцінює внесок С. Гордєєва в театральне мистецтво, а й друга, котрий із вдячністю згадує зустрічі з ним на Тернопіллі, слухні поради та настанови щодо організації навчального процесу, вшанування пам'яті Л. Курбаса тощо. Зворушливими є рядки: "...декан факультету мистецтв З. М. Стельмащук та всі укладачі поміж собою вважали Сергія Івановича почесним професором кафедри театального мистецтва ТНПУ ім. В. Гнатюка" [1, с. 13]. Варто зауважити, що колеги з Тернополя з початком повномасштабної війни надали притулок С. Гордєєву та його родині, а 14 лютого 2023 р. урочисто відсвяткували його 75-річний ювілей.

М. Дяченко, проректор ХДАК з наукової роботи (1980—1988; 1994—2006), професор, заслужений працівник культури, доктор філософських наук, який знайомий із С. Гордєєвим від 1967 р., влучно розкриває секрет його успіхів у назві статті — "Життя за покликанням". А статті професорки А. Кікоть і театрознавиці Т. Фомиці додають ювілярові ще більше привабливих рис і чеснот.

Особливої уваги варта таблична форма "Основні дати життя й діяльності С. І. Гордєєва", що реконструює віхи його життєвого шляху. Відомості подано у форматі лаконічно сформульованих фактів і стисло викладених подій, які додатково ілюструють окремі документи, фотографії професійної й громадської діяльності, зокрема світлина під час виступів на конференціях, семінарах, презентаціях, вечорах, зустрічах із видатними особистостями, з приватного архіву.

Варто зауважити про копітку та ґрунтовну роботу укладачів із вивчення й добору джерел інформації. Рецензована праця є найповнішим виданням, що охоплює й публікації праць С. Гордєєва, й велику за обсягом літературу про нього. Покажчик складено на основі бібліографічної бази даних бібліотеки ХДАК "Праці викладачів та співробітників ХДАК", матеріалів із біобібліографічних покажчиків, присвячених ювіляру, що вийшли в серії "Видатні педагоги Харківської державної академії культури" у 2008 і 2018 рр., ресурсів інтернет-мережі, особистого архіву С. Гордєєва.

Рецензований покажчик є вже третім для ювіляра, тому не важко зрозуміти, наскільки це самовіддана й продуктивна особистість. У кожному з видань було оновлено дані біографічної частини, доповнено додатки, що демонструють досягнення С. Гордєєва у професійній і громадській сферах. У першому покажчику (Харків, 2008) [3] наведено 182 бібліографічні записи (БЗ), у другому (Харків, 2018) [2] — 444, у поточному (Харків, 2024) — 556.

Ці видання не лише містять багатоаспектну інформацію про документальні джерела, а й слугують дієвим методом пізнання, що разом з іншими науковими методами (системним, порівняльним, хронологічним тощо) гарантує досягнення позитивних результатів у гуманітарній сфері. Такі науковці ведуть власний бібліографічний моніторинг, здатні самостійно бібліографувати, орієнтуватися в системі покажчиків і каталогів будь-якої форми, беруть участь в їх створенні. Для них бібліографічна частина дослідження є такою ж важливою, як і основна.

Як вправний дослідник та аналітик ювіляр намагається дійти суті в усьому, на чому зосереджує увагу. Ґрунтовний підхід дав науковцеві змогу усвідомити значущість феномена бібліографії. Бібліографічна спадщина С. Гордєєва різноманітна, містить велику кількість офіційних опонувальних дисертацій, відгуків на автореферати дисертацій, рецензій і анотацій на монографії та навчальні видання, йому також

належать окремі спроби персональної бібліографії тощо. Найвагомішою за обсягом і значенням частиною бібліографічної спадщини С. Гордєєва є дослідження про трагічну долю українського театру ХХ ст., популяризація імен видатних акторів і режисерів. Велика заслуга Сергія Івановича в тому, що нині майже всі харківці знають ім'я Л. Курбаса, пишаються легендарним театром "Березіль". Завдяки дослідженням ювіляра стало широко відомим й ім'я дружини режисера — народної артистки України В. Чистякової.

Ще на початку ХХІ ст. науковець ініціював проєкт бібліографічного відтворення домашньої (особистої) бібліотеки Л. Курбаса. Об'єднавши зусилля, знання, спеціальні технології, професор С. Гордєєв, доценти В. Сєдих та І. Фоменко створили каталог "З книжкової колекції Леся Курбаса", що здобув багато схвальних відгуків (поз. 97 рец. покажч.), а також фундаментальний бібліографічний покажчик "Творчий спадок Леся Курбаса в ХХІ столітті" (Харків, 2012), який уклали С. Євсеєнко, С. Гордєєв та О. Левченко. Він містить 1283 бібліографічні записи. До речі, ювіляр пишається, що рецензію на нього склала Г. Швецова-Водка — одна з найвідоміших українських документознавиць (поз. 429—431).

За кожною авторською публікацією, статтями, книгами, повідомленнями про С. Гордєєва — тяжка творча праця, немає сумнівів, що його учні та колеги знають і шанують бібліографію так само, як і наставник. Практика Сергія Івановича як ученого, котрий приділяв значну увагу бібліографії, його надзвичайно ґрунтовне та відповідальне ставлення до неї може бути повчальним і для бібліографів, і для науковців. Вважаємо доцільнішою й повнішою таку назву покажчика — "Гордєєв Сергій Іванович. Режисер. Педагог. Вчений. Бібліограф".

Бібліографічний складник покажчика — публікації 1968—2023 рр. Матеріал згруповано в п'яти підрозділах: "Авторські праці та видання за редакцією С. І. Гордєєва"; "Офіційне опонування дисертацій, відгуки на автореферати дисертацій"; "Рецензування монографій та навчальних видань"; "Участь в організації наукових конференцій, театральних форумів, фестивалів"; "Публікації про життя, наукову, науково-педагогічну та творчу діяльність С. І. Гордєєва". Цей творчий доробок віддзеркалює широку палітру професійних і громадських інтересів ювіляра, реалізованих у формі наукових публікацій, підготовлених видань, оголошених виступів, доповідей,

коментарів, численних бесід, інтерв'ю, навчально-методичних матеріалів тощо.

Об'єкти бібліографування — книжкові видання; статті з наукових збірників, матеріалів конференцій, періодичних і продовжуваних видань; медіаресурси; графічні зображення. Бібліографічні описи виконано мовою оригіналу відповідно до чинних в Україні стандартів і згруповано у хронологічно-алфавітному порядку; за потребою їх супроводжують анотації та посилання на електронний аналог.

Допоміжний апарат — іменний, предметний покажчики, покажчик назв авторських праць і видань за редакцією С. Гордєєва. В іменному покажчику наведено співавторів науковця, авторів публікацій про ювіляра та персоналії. Предметний покажчик, складений на авторські публікації, надає уявлення про напрями досліджень ученого. Покажчик назв авторських праць і видань за редакцією С. Гордєєва створює комфортні умови їх пошуку. Отже, інформаційно-пошуковий масив покажчика розкрито багатоаспектно, тобто за формальними (хронологічними, авторськими) і змістовими (предметними) ознаками.

Рецензовану працю виконано на високому професійному рівні, з принциповою скрупульозністю укладачів. Покажчик створив колектив фахівців — бібліографів бібліотеки ХДАК, випускників Академії. Лідеркою, головною організаторкою та виконавицею є С. Євсеєнко (завідувачка довідково-бібліографічного відділу у 2004—2013 рр.). Вона неодноразова ставала переможницею конкурсу "Бібліотекар року", який щорічно проводить Харківське зональне методичне об'єднання бібліотек вишів у номінації "За кращий бібліографічний покажчик"; у 2015 р. нагороджена дипломом "Бібліотекар року". Незмінними учасниками проєкту є Т. Кирпа (Шикаленко) (директорка бібліотеки від 2006 р.), О. Левченко (бібліограф) та О. Хижна (завідувачка інформаційно-бібліографічного відділу від 2013 р.).

Загальною перевагою рецензованого покажчика є комплексний підхід, що дає змогу інформувати про розвиток і досягнення наукової школи ХДАК.

Бібліографічний покажчик може бути використаний під час викладання навчальних дисциплін театральних факультетів закладів вищої освіти. Видання стане надійним джерелом інформації для науковців, дослідників історії українського театру, театральних педагогів, здобувачів театральних факультетів закладів вищої освіти.

Список літератури

1. Гордєєв Сергій Іванович : (до 75-річчя від дня народження, 55-річчя творчої та 45-річчя пед. діяльності) : біобібліографічний покажчик / Міністерство культури та інформаційної політики, Харків. держ. акад. культури, Бібліотека; уклад.: С. В. Євсеєнко, О. М. Левченко, О. С. Хижна ; наук. ред. Т. О. Кирпа ; ред. Г. С. Положій. Харків : ХДАК, 2024. 191 с.
2. Гордєєв Сергій Іванович : (до 70-річчя від дня народження, 50-річчя творчої та 40-річчя педагогічної діяльності) : біобібліографічний покажчик / Міністерство культури України, Харків. держ. акад. культури, Бібліотека; уклад.: С. В. Євсеєнко, О. М. Левченко, О. С. Хижна, Т. О. Шикаленко; наук. ред. Т. О. Шикаленко. Харків : ХДАК, 2018. 148 с.
3. Гордєєв Сергій Іванович : біобібліографічний покажчик (до 60-річчя від дня народження, 40-річчя творчої та 30-річчя педагогічної діяльності) / Міністерство культури і туризму, Харків. держ. акад. культури, Бібліотека; уклад. С. В. Євсеєнко; наук. ред. Т. О. Шикаленко. Харків : ХДАК, 2008. 89 с.
4. З книжкової колекції Леся Курбаса : каталог / Міністерство культури і туризму, Харків. держ. акад. культури; уклад.: С. І. Гордєєв, В. В. Сєдих, І. М. Фоменко; ред. С. І. Гордєєв. 2-е вид., випр. і допов. Харків : ХДАК, 2007. 123 с.
5. Кушнаренко Н. М., Євсеєнко С. В. Бібліографічні покажчики як засіб формування позитивного іміджу освітньо-наукового закладу. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 9. С. 48—52.
6. Творчий спадок Леся Курбаса в ХХІ столітті : бібліографічний покажчик : (до 125-річчя від дня народження) / Міністерство культури України, Харків. держ. акад. культури, Бібліотека ; уклад.: С. В. Євсеєнко, С. І. Гордєєв, О. М. Левченко. Харків : ХДАК, 2012. 220 с.
7. Тодорова С. М. Взаємозв'язок бібліографії та мистецтва : рецензія на біобібліографічний покажчик : Гордєєв Сергій Іванович : (до 70-річчя від дня народження, 50-річчя творчої та 40-річчя педагогічної діяльності). Харків : ХДАК, 2018. 148 с. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2019. Вип. 54. С. 178—183.

Наталія Капустіна,

завідувачка кабінету бібліотекознавства імені Л. Б. Хавкіної
Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка

Віктор Сєдих,

кандидат педагогічних наук, доцент,
головний бібліотекар
кабінету бібліотекознавства імені Л. Б. Хавкіної
Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка

Надійшла до редакції 4 листопада 2024 року

ІСТОРИЧНІ РОЗВІДКИ

УДК 050(477)''189/190'':821.161.2-3Мир](045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2024.11(340).44-50

Анжела Шумілова,

молодша наукова співробітниця
відділу науково-бібліографічної інформації НБУВ,
e-mail: Shumilova@nbuv.gov.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4731-2346>

Кароліна Сінельник,

магістр НАКККиМ,
e-mail: karolinasinelnik@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-4227-8000>

Прижиттєві публікації творів Панаса Мирного на сторінках періодичних видань кінця ХІХ — початку ХХ століть* (до 175-річчя від дня народження)*

Твори Панаса Мирного почали друкувати на сторінках альманаху "Рада" із середини 1880-х рр. Зокрема, у 1883 р. у Києві на його шпальтах (№ 6, с. 366—370) було оприлюднено першу частину роману "Повія". Автор яскраво змалював класову диференціацію села, рух бідноти в місто,

* Закінчення. Початок див.: Вісник Книжкової плати. 2024. № 10. С. 43—47.